

MADANIY GLOBALLASHUV VA UNING OQIBATLARI

Kenjayev Burgutali Qovuljon o'g'li

*Namangan davlat pedagogika institute, Ijtimoiy fanlarni o'qitish metodikasi
kafedrasida stajyor-o'qituvchisi.*

E-mail: burgutalikenjayev8@gmail.com

Norboyeva Shahzoda Farhodjon qizi

*Namangan davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 1-kurs
talabasi.*

E-mail: shnorboeva@gmail.com

Annotatsiya: Globallashuv — butun dunyoni yagona global tizimga aylantirish jarayoni. Ushbu maqolada globallashuv davri, globallashuvning mazmun - mohiyati, uning milliy madaniyatga ta'siri, dunyo sanoatida tutgan o'rni va boshqa aloqador masalalar muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: Globalizm, integratsiya, unifikatsiya, madaniyat, ommaviy madaniyat, ekologik muammolar.

Abstract: Globalisation is the process of turning the whole world into a single global system. This article discusses the era of globalisation, the essence of globalisation, its impact on national culture, its role in world industry and other related issues.

Keywords: Globalisation, integration, unification, culture, popular culture, environmental problems

Bugungi kunda insoniyat hayotiga tobora kirib borayotgan, ommaviy madaniyatga, yoshlarning ma'naviyatiga o'zining turli ta'sirlarini ko'rsatayotgan

globallashtirish jarayoni butun dunyoni havfga solmoqda.

Bu borada Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov “Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch” asarlarida “*Globallashtirish jarayonining yana bir o'ziga xos jihati shundan iboratki, hozirgi sharoitda u mafkuraviy ta'sir o'tkazishning nihoyatda o'tkir quroliga aylanib, har xil siyosiy kuchlar va markazlarning manfaatlariga xizmat qilayotganini sog'lom fikrlaydigan har qanday odam albatta kuzatishi muqarrar*” [1, 113-bet] kabi o'z fikrlarini aytib o'tganlar.

“Globallashtirish” atamasiga to'xtaladigan bo'lsak, bu so'z lotincha “glob” - dumaloqlashuv, kurrallashuv degan ma'nolarni bildiradi. “Global” tushunchasi fransuz tilida “umumiy”, lotin tilida esa “Yer shari” ma'nosini bildiradi. Globalizm insoniyat hayotidagi sayyoraviy, dunyoviy muammolarni o'z ichiga oladi. Globallashtirish atamasidan XX asrning 90-yillarigacha deyarli foydalanilmagan desa ham bo'laveradi. Keyinchalik iqtisodchi olimlar tomonidan 1981-yildan beri foydalanib kelingan. Globallashtirish butunjahon iqtisodiy, siyosiy va madaniy **integratsiya** va **unifikatsiya** jarayoni hisoblanadi. Shu orada aytib o'tish kerakki, Integratsiya lotincha butun, turli mamlakatlarning birlashmalari degan ma'nolarni anglatadi.

“Globallashtirish” tushunchasiga jahon olimlari ham o'zlarining qarashlarini keltirib o'tganlar. Jumladan, rus olimi L.E.Grininning aytishicha, “*Globallashtirish mintaqalar va umuman jahonning integratsiyasi va yaqinlashuvining natijasidir*”. Yana bir professor A.Katsovich esa “*Globallashtirish chegaralar orqali iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va madaniy aloqalarni intensivlashtirish orqali aniqlanishi mumkin. Globallashtirish — erkin savdo to'g'risidagi bitimlar uyg'unligi, jahonni yagona va o'ta raqobatli bozorga aylantirgan Internet hamda moliyaviy bozorlarning birlashishi*” degan fikrlarni aytib o'tgan edi.

Mamlakatimiz aholisining asosiy qismini yoshlar tashkil etishini e'tiborga olsak, ularning asl maqsadlari nimaga qaratilgani ravshan bo'ladi. “Ommaviy

madaniyat"ni targ'ib qilayotgan g'arazli kuchlarga aslida hech qanday madaniyat va inson ma'naviyati, axloqiy qadriyatlarning keragi yo'q [2]. Ommaviy madaniyatning belgilaridan bir – bu imonsizlikdir. U yoshlarni insoniy burch va mas'uliyatlarni tan olishdan bosh tortishga, bafarqlik va loqaydlikka chorlaydi [3].

Darhaqiqat, inson ongini turli vayronkor g'oyalar bilan to'ldirayotgan bunday g'arazli kuchlar faqatgina o'zlarini o'ylashadi. Ularga insonlarning o'tmishda kim bo'lganligi, hozir qanday shaxs ekanligining umuman ahamiyati yo'q. Ularning maqsadi insonlarning kelajagini o'zgartirish, aniqroq aytganda, kelajagini yo'qqa chiqarishdir.

Bugungi kunda dolzarb muammoga aylanib borayotgan globallashuv an'anaviy qadriyatlarimizni ham chetlab o'tgani yo'q. Markaziy Osiyo mamlakatlari ko'p asrlik ko'chmanchilik an'analari, mintaqaviy ta'sirlar, turli etnik va til guruhlarini uyg'unligi natijasida shakllangan chuqur ildiz otgan madaniy merosga ega. Turkmanistondagi qo'lda to'qilgan gilamlarning murakkab naqshlaridan tortib, Qirg'izistonning maftunkor qalpoqlarigacha bo'lgan bu madaniy osori-atiqalar nafaqat estetik ifoda, Balli xalqning zukkoligi, o'ziga xosligi va turmush tarzini ham aks ettirdi.

Biroq, global ommaviy axborot vositalari, iste'mol tovarlari va G'arb madaniy ta'sirining tez oqimi bu noyob an'analari saqlab qolish uchun katta bosim o'tkazdi. Ayniqsa, shaharlardagi yoshlar tobora ko'proq o'yin-kulgi, moda va turmush tarzining xalqaro miqyosdagi shakllariga jalb qilinmoqda. Bu esa an'anaviy-madaniy amaliyotlarning asta-sekin eroziyasiga olib kelishi mumkin.

Globaldashuvning afzalliklarini qabul qolish va madaniy merosni muhofaza qilish o'rtasidagi nozik muvozanatni saqlash Markaziy Osiyodagi siyosatchilar va hamjamiyat yetakchilari uchun murakkab va ko'p qirrali vazifadir. Bir tomondan, ular globallashgan dunyo voqeligiga moslashish va o'z fuqarolariga global bilim va imkoniyatlardan foydalanishni ya'ni lash muhimligini tan olishlari kerak. Boshqa tomondan, ular an'anaviy san'at, hunarmandchilik, musiqa va madaniy ifodaning

boshqa shakllarini faol ravishda targ'ib qiluvchi va jonlantiradigan mustahkam madaniyatni saqlash tashabbuslari, ta'lim dasturlari va siyosatlariga sarmoya kiritishlari kerak.

Bu hukumat, madaniyat muassasalari, ta'lim tizimlari va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi hamkorlikni o'z ichiga olgan nozik va yaxlit yondashuvni yalan qiladi. Markaziy Osiyo davlatlari o'z madaniy merosidan faxrlanish va egalik tuyg'usini tarbiyalash orqali, Shu bilan birga, global ta'sirlarni tanlab o'z ichiga olgan holda, an'analarga asoslangan va zamonaviy dunyo voqeliklariga mos keladigan jonli madaniy landshaft yaratishga intilishlari mumkin.

Har qanday narsaning ijobiy va salbiy jihatlari bo'lgani kabi globallashuvning ham ijobiy va salbiy tomonlari bor, albatta.

Globallashuvning ijobiy tomonlari:

Turli xil mamlakatlarning iqtisod-siyosat, fan-texnika, madaniyat, ta'lim va boshqa sohalardagi hamkorlik;

Jahondagi xalqlarning tinchlik uchun kurashi;

Terrorizm va giyohvandlikka qarshi kurash;

Yuqumli kasalliklar epidemiyalariga qarshi kurash.

Globallashuvning salbiy tomonlari:

Ekologik muammolar, ya'ni ozon teshiklari, yer haroratining oshib borishi;

Turli mamlakatlarga kasallik epidemiyalarining tarqalishi, ayniqsa OITS;

Terrorizm va giyohvandlikning oshishi;

Ommaviy ma'naviyat tahdidi va hokazolar.

Xulosa qilib aytganda, globallasuv insoniyat, umuman, jamiyat uchun turli yomon holatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, globallasuv tushunchasi, uning qanchalik g'arazli illatlarga boy ekanligi hali hamon o'z ifodasini topgan emas. Lekin globallasuvning ijobiy tomonlarini inobatga olgan holda, uning g'oyaviy-mafkuraviy illatlaridan ogoh bo'lishimiz va yoshlarimizni ham bunday chirkin illatlar domiga tushib qolmasliklarini ta'minlashimiz lozim.

Foydalanilgan manbalar

1. Islom Karimov. "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch". Toshkent "Ma'naviyat", 2008-yil;
2. Botir Valiyev. O'zbekiston xalqaro Islom akademiyasi. "Xalqaro munosabatlar va ijtimoiy fanlar" kafedrasi dotsenti. "Globallasuv sharoitida "ommaviy madaniyat"ning dunyo xalqlari hayotiga ta'sir etishi". 08.05.2023;
3. Oybek Erkaboyev. Globallasuv sharoitida yoshlarning "ommaviy madaniyat" tahdidiga qarshi kurashi. ICDRII 21st Century 2022/10. 2022-yil.